

Mål C-232/21

Sammanfattning av begäran om förhandsavgörande i enlighet med artikel 98.1 i domstolens rättegångsregler

Datum för ingivande:

12 april 2021

Domstol som begär förhandsavgörande:

Landgericht Ravensburg (Tyskland)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

19 mars 2021

Klagande:

CR

AY

ML

BQ

Motparter:

Volkswagen Bank GmbH

Audi Bank

Saken i det nationella målet

Konsumentkreditavtal – Obligatoriska uppgifter – Direktiv 2008/48/EG – Ångerrätt – Förverkande av ångerrätten – Missbruk av ångerrätten – Konsumentens skyldighet att prestera innan mottagna belopp återbetalas efter frånträde av avtalet – En ensamdomares rätt att begära förhandsavgörande

Syfte med och rättslig grund för begäran om förhandsavgörande

Tolkning av unionsrätten, artikel 267 FEUF

Frågor som har hänskjutits för förhandsavgörande

1. Beträffande laglighetspresumtion enligt artikel 247 6 § stycke 2 tredje meningen och 12 § stycke 1 tredje meningen i Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche (lagen om införande av den tyska civilagen) (nedan kallad EGBGB):
 - a) Är artikel 247 6 § stycke 2 tredje meningen och artikel 247 12 § stycke 1 tredje meningen EGBGB oförenliga med artiklarna 10.2 p och 14.1 i direktiv 2008/48/EG i den mån de förklarar att avtalsvillkor som strider mot bestämmelserna i artikel 10.2 p i direktiv 2008/48/EG uppfyller de krav som ställs i artikel 247 6 § stycke 2 första och andra meningen EGBGB och de krav som ställs i artikel 247 12 § stycke 1 andra meningen led 2 b EGBGB?

Om denna fråga besvaras jakande:

- b) Följer det av unionsrätten, särskilt artiklarna 10.2 p och 14.1 i direktiv 2008/48/EG, att artikel 247 6 § stycke 2 tredje meningen och artikel 247 12 § stycke 1 tredje meningen EGBGB inte är tillämpliga i den mån de förklarar att avtalsvillkor som strider mot bestämmelserna i artikel 10.2 p i direktiv 2008/48/EG uppfyller de krav som ställs i artikel 247 6 § stycke 2 första och andra meningen EGBGB och de krav som ställs i artikel 247 12 § stycke 1 andra meningen led 2 b EGBGB?

Oberoende av svaret på frågorna 1 a och b:

2. Beträffande de obligatoriska uppgifterna enligt artikel 10.2 i direktiv 2008/48/EG:
 - a) Ska artikel 10.2 p i direktiv 2008/48/EG tolkas på så sätt att det räntebelopp per dag som ska anges i kreditavtalet ska beräknas på grundval av den kreditränta som anges i avtalet?
 - b) Beträffande artikel 10.2 r i direktiv 2008/48/EG:
 - aa) Ska denna bestämmelse tolkas på så sätt att uppgifterna i kreditavtalet om kompensation vid uppsägning i förtid vid förtidsåterbetalning av lånet ska vara så exakta att konsumenten åtminstone kan göra en ungefärlig beräkning av kompensationen?

(För det fall att ovanstående fråga aa besvaras jakande)

- bb) Utgör artikel 10.2 r och artikel 14.1 andra meningen i direktiv 2008/48 hinder för en bestämmelse i nationell lagstiftning, i vilken det föreskrivs att ångerfristen, trots att de uppgifter som

ska anges enligt artikel 10.2 r i direktiv 2008/48 är ofullständiga, ska börja löpa vid tidpunkten för avtalets ingående och att den enda rättsföljden av detta är att kreditgivarens rätt till kompensation för förtidsåterbetalning upphör?

Om minst en av de ovanstående frågorna 2 a eller b besvaras jakande:

- c) Ska artikel 14.1 andra meningen led b i direktiv 2008/48 tolkas på så sätt att ångerfristen börjar löpa först när fullständig och korrekt information enligt artikel 10.2 i direktiv 2008/48 har lämnats?

Om denna fråga besvaras nekande:

- d) Vilka är de avgörande kriterierna för att ångerfristen ska börja löpa trots att ofullständiga eller oriktiga uppgifter har lämnats?

Om de ovanstående frågorna 1 a och/eller någon av frågorna 2 a eller b besvaras jakande:

3. Beträffande förverkande av ångerrätten enligt artikel 14.1 första meningen i direktiv 2008/48/EG:

- a) Kan ångerrätten enligt artikel 14.1 första meningen i direktiv 2008/48/EG förverkas?

Om denna fråga besvaras jakande:

- b) Innebär förverkandet en tidsbegränsning av ångerrätten som ska regleras i ett parlamentariskt beslut?

Om denna fråga besvaras nekande:

- c) Är det för förverkande ett subjektivt villkor att konsumenten ska ha haft kännedom om att ångerrätten består, eller åtminstone burit ansvaret för sin okunskap genom grov oaktsamhet? Gäller detta även i fråga om avtal som har hävts?

Om denna fråga besvaras nekande:

- d) Utgör kreditgivarens möjlighet att i efterhand lämna informationen enligt artikel 14.1 andra meningen led b i direktiv 2008/48/EG till kredittagaren, och därmed låta ångerfristen börja löpa, hinder för att tillämpa reglerna om förverkande i god tro? Gäller detta även i fråga om avtal som har hävts?

Om denna fråga besvaras nekande:

- e) Är detta förenligt med de fasta principerna i internationell rätt som de tyska domstolarna är bundna av enligt grundlagen?

Om denna fråga besvaras jakande:

- f) Hur ska den tyska rättstillämparen lösa en konflikt mellan bindande bestämmelser i internationell rätt och EU-domstolens föreskrifter?
[Orig. s. 5]

4. Beträffande missbruk från konsumentens sida av ångerrätten enligt artikel 14.1 första meningen i direktiv 2008/48/EG:

- a) Kan utövandet av ångerrätten enligt artikel 14.1 första meningen i direktiv 2008/48/EG utgöra rättsmissbruk?

Om denna fråga besvaras jakande:

- b) Utgör ett antagande om rättsmissbruk vid utövandet av ångerrätten en begränsning av ångerrätten som ska regleras i ett parlamentariskt beslut?

Om denna fråga besvaras nekande:

- c) Är ett villkor för att det ska anses föreligga missbruk av ångerrätten i subjektivt hänseende att konsumenten har haft kännedom om att ångerrätten består, eller åtminstone har burit ansvaret för sin okunskap genom grov oaktsamhet? Gäller detta även i fråga om avtal som har hävts?

Om denna fråga besvaras nekande:

- d) Utgör kreditgivarens möjlighet att i efterhand lämna informationen enligt artikel 14.1 andra meningen led b i direktiv 2008/48/EG till kredittagaren, och därmed låta ångerfristen börja löpa, hinder för att ångerrätten ska kunna anses ha missbrukats i god tro? Gäller detta även i fråga om avtal som har hävts?

Om denna fråga besvaras nekande:

- e) Är detta förenligt med de fasta principerna i internationell rätt som de tyska domstolarna är bundna av enligt grundlagen?

Om denna fråga besvaras jakande:

- f) Hur ska den tyska rättstillämparen lösa en konflikt mellan bindande bestämmelser i internationell rätt och EU-domstolens föreskrifter?
[Orig. s. 6]

Oberoende av svaret på de ovanstående frågorna 1–4:

5. a) Är det förenligt med unionsrätten, särskilt med ångerrätten enligt artikel 14.1 första meningen i direktiv 2008/48/EG, när det av nationell rätt,

i samband med ett kreditavtal som är knutet till ett köpeavtal och efter det att konsumentens ångerrätt enligt artikel 14.1 i direktiv 2008/48/EG har utövats med giltig verkan, följer att,

- aa) en konsuments rätt gentemot kreditgivaren att få de belopp som betalats i amortering återbetalda börjar gälla först när konsumenten har lämnat ut den köpta varan eller har bevisat att han eller hon har avsänt varan till kreditgivaren?
- bb) konsumentens talan om *återbetalning efter det att den köpta varan har lämnats ut av de belopp som konsumenten betalat i amortering* ska avvisas som för tillfället ogrundad, om kreditgivaren inte har gjort sig skyldig till dröjsmål med mottagandet av den köpta varan?

Om denna fråga besvaras nekande:

- b) Följer det av unionsrätten att de nationella ordningar som beskrivs i leden aa och/eller bb inte är tillämpliga?

Oberoende av svaret på de ovanstående frågorna 1–5:

6. Är 348a § stycke 2 led 1 i Zivilprozessordnung (ZPO) (den tyska civilprocesslagen), om denna bestämmelse också avser utfärdande av beslut att begära förhandsavgörande enligt artikel 267 andra stycket FEUF, oförenlig med de nationella domstolarnas befogenhet att begära förhandsavgörande enligt artikel 267 andra stycket FEUF, och ska den därför inte tillämpas på utfärdande av beslut att begära förhandsavgörande?

Anförda unionsbestämmelser

Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/48/EG av den 23 april 2008 om konsumentkreditavtal och om upphävande av rådets direktiv 87/102/EEG (nedan kallat direktiv 2008/48), särskilt artiklarna 10.2 p och r och 14.1

Anförda nationella bestämmelser

Grundgesetz (GG) (den tyska grundlagen), särskilt artikel 25

Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche (lagen om införande av den tyska civillagen) (nedan kallad EGBGB), artikel 247 3, 6, 7 och 12 §§ i den lydelse som var i kraft vid tidpunkten för omständigheterna i målet

Bürgerliches Gesetzbuch (den tyska civillagen (nedan kallad BGB), särskilt 242, 273, 274, 293, 294, 295, 322, 355, 356b, 357, 357a, 358, 492, 495 och 502 §§ samt (vad beträffar förfarande 4) 346 § stycke 1 och 348 § BGB i stället för 357 § styckena 1 och 4 i dess nya lydelse

Zivilprozessordnung (ZPO) (den tyska civilprocesslagen), 348a §

Kortfattad redogörelse för de faktiska omständigheterna och förfarandet i det nationella målet

- 1 Fyra olika situationer ligger till grund för begäran om förhandsavgörande.
- 2 Liksom enligt begäran om förhandsavgörande i målen C-33/20, C-155/20, C-187/20, C-336/20, C-38/21 och C-47/21 ingick klagandena ett låneavtal med respektive svarandebank avseende ett visst belopp som skulle användas för att köpa en bil för privat bruk. Klagandena betalade handpenning till bilhandlaren och finansierade den resterande köpesumman jämte ett visst belopp för en låneförsäkring med lånen i fråga. I låneavtalen angavs att klagandena skulle återbetala lånebeloppet genom x lika stora månatliga amorteringar och en sista amortering med ett visst belopp. Motparterna anlätade respektive bilhandlare som låneförmedlare när låneavtalet förbereddes och ingicks. Klagandena gjorde regelbundet de avtalade amorteringarna, men återkallade var och en sin viljeförklaring beträffande låneavtalet.
- 3 Beträffande en eventuell kompensation vid uppsägning i förtid av lånet innehåller respektive låneavtal i förfarandena 1, 2 och 3 följande formulering:

”För den förlust som har direkt samband med förtidsåterbetalningen får banken begära rimlig kompensation vid uppsägning i förtid, i den mån lagen inte utesluter beräkning av kompensation vid uppsägning i förtid.

Banken beräknar förlusten genom en jämförelse av tillgångar och skulder (Aktiv-Passiv-Methode) som särskilt tar hänsyn till

- *en under tiden ändrad räntenivå,*
- *de kassaflöden som ursprungligen avtalats för lånet, den vinst som banken går miste om,*
- *den administrativa bördan (handläggningsavgiften) i samband med förtidsåterbetalningen, samt*
- *inbesparade risk- och administrationskostnader till följd av förtidsåterbetalningen.*

Om den på så sätt beräknade kompensationen vid uppsägning i förtid är högre minskas den till det lägre av de båda följande beloppen:

- *1 procent eller, om tiden mellan den förtida och den avtalade återbetalningen är mindre än ett år, 0,5 procent av det belopp som återbetalats i förtid,*

- *den utlåningsränta som låntagaren skulle ha betalat under tiden mellan förtidsåterbetalningen och den avtalade återbetalningen.*”

4 I förfarande 4 har klausulen följande lydelse:

”För den förlust som har direkt samband med förtidsåterbetalningen får banken begära rimlig kompensation vid uppsägning i förtid.

Banken beräknar förlusten i enlighet med de av Bundesgerichtshof föreskrivna finansmatematiska ramvillkoren, som i synnerhet tar hänsyn till

- *en under tiden ändrad räntenivå,*
- *de kassaflöden som ursprungligen avtalats för lånet, den vinst som banken går miste om,*
- *den administrativa bördan (handlägningsavgiften) i samband med förtidsåterbetalningen, samt*
- *inbesparade risk- och administrationskostnader till följd av förtidsåterbetalningen.*

Om den på så sätt beräknade kompensationen vid uppsägning i förtid är högre minskas den till det lägre av de båda följande beloppen:

- *1 procent eller, om tiden mellan den förtida och den avtalade återbetalningen är mindre än ett år, 0,5 procent av det belopp som återbetalats i förtid.*
- *den utlåningsränta som låntagaren skulle ha betalat under tiden mellan förtidsåterbetalningen och den avtalade återbetalningen.*”

5 I förfarandena 1, 2 och 3 hade lånen ännu inte återbetalats fullt ut när förklaringen om frånträde lämnades, medan full återbetalning skett i förfarande 4.

6 Efter det att förklaringen om frånträde återkallats erbjöd klagandena i förfarandena 1 och 3 respektive motpart avhämtning av bilen i utbyte mot återbetalning av de belopp som klagandena hade betalat. I förfarande 4 erbjöd sig klaganden uttryckligen att överlämna bilen på den plats där motparten hade sitt säte. I förfarande 2 lämnas inga uppgifter om detta.

Parternas huvudargument

7 Klagandena anser var och en att deras förklaring om frånträde är giltig, eftersom ångerfristen inte hade börjat löpa på grund av otillräcklig obligatorisk information. Motparterna anser att de har lämnat all information på ett korrekt sätt och att återkallelsen har skett för sent.

Kortfattad redogörelse för skälen till att förhandsavgörande begärs

- 8 Utgången i målet beror på om låneavtalen sades upp med giltig verkan, och om motparterna eventuellt kan göra gällande att klagandena har förverkat sin ångerrätt eller att ångerrätten har missbrukats.
- 9 Den hänskjutande domstolen förklarar följande i detalj beträffande tolkningsfrågorna:
- 10 Frågorna 1 a och b: Den hänskjutande domstolens överväganden beträffande dessa frågor motsvarar i huvudsak övervägandena beträffande frågorna 1 a och b i begäran om förhandsavgörande i mål C-47/21. I detta avseende hänvisas till punkterna 15–24 i sammanfattningen av begäran om förhandsavgörande i mål C-47/21.
- 11 Fråga 2 a (uppgifter om kreditränta): Övervägandena beträffande denna fråga motsvarar i huvudsak övervägandena beträffande fråga 2 a i begäran om förhandsavgörande i målen C-38/21 och C-47/21. I detta avseende hänvisas till punkterna 14–16 i sammanfattningen av begäran om förhandsavgörande i mål C-38/21.
- 12 Fråga 2 b: Tolkningsfrågan 2 b aa, som avser nödvändigheten av att precisera informationen om kompensation vid uppsägning i förtid och som har ställts i begäran om förhandsavgörande i målen C-155/20 (fråga 2) och C-187/20 (fråga 4 a), formuleras mer exakt i förevarande begäran om förhandsavgörande. I de båda nämnda förfarandena ställdes frågan huruvida en konkret, för konsumenten begriplig metod för beräkning av kompensation vid förtidsåterbetalning av lånet ska anges, så att konsumenten åtminstone kan göra en ungefärlig beräkning av kompensationen vid uppsägning i förtid.
- 13 I förevarande begäran om förhandsavgörande ställs endast frågan huruvida uppgifterna i kreditavtalet om kompensation vid uppsägning i förtid vid förtidsåterbetalning av lånet ska vara så exakta att konsumenten åtminstone kan göra en ungefärlig beräkning av kompensationen. Eftersom informationen om kreditgivarens rätt till kompensation och det sätt på vilket denna kompensation beräknas enligt artikel 10.2 r i direktiv 2008/48 ska anges på ett klart och kortfattat sätt måste uppgifterna enligt den hänskjutande domstolens uppfattning vara så exakta att konsumenten åtminstone kan göra en ungefärlig uppskattning av kompensationen. Hänvisningen till beräkningsgrunder som enligt rättspraxis ska beaktas när kompensationen vid uppsägning i förtid beräknas, såsom i de klausuler om kompensation vid uppsägning i förtid som har återgivits ovan, förefaller således alltför oprecis.
- 14 Om fråga 2 b aa besvaras jakande uppkommer frågan huruvida en logisk följd därav blir att ångerfristen inte börjar löpa, när alltför oprecisa uppgifter har lämnats beträffande storleken på kompensationen vid uppsägning i förtid och att den endast kan börja löpa genom att uppgifterna lämnas i efterhand (fråga 2 b bb). I nationell rättspraxis och doktrin ges olika svar på denna fråga.

- 15 Bundesgerichtshof (BGH) anser att de otillräckliga uppgifterna om beräkningen av kompensationen vid uppsägning i förtid endast sanktioneras genom att rätten till kompensation vid uppsägning i förtid utesluts enligt 502 § stycke 2 led 2 BGB. Det måste göras ett undantag från lagstiftarens lagstiftningsstrategi, enligt vilken ångerfristen vid ofullständig information endast kan börja löpa genom att uppgifterna lämnas i efterhand. I det nu aktuella fallet är det inte meningsfullt att de obligatoriska uppgifterna lämnas i efterhand, eftersom rätten till kompensation vid uppsägning i förtid inte åter börjar gälla genom detta, och den uteblivna rätten till kompensation vid uppsägning i förtid är en tillräckligt effektiv, proportionerlig och avskräckande sanktion i den mening som avses i artikel 23 i direktiv 2008/48. Bundesgerichtshof anser vidare att det inte finns utrymme för rimliga tvivel om att denna uppfattning är korrekt.
- 16 Den hänskjutande domstolen anser att denna praxis inte är förenlig med artiklarna 10.2 r och 14.1 andra stycket led b i direktiv 2008/48, eftersom medlemsstaterna, på grund av den fullständiga harmonisering som föreskrivs i unionsrätten, inte får avvika från direktivet när det gäller frågan vid vilken tidpunkt ångerfristen börjar löpa. Om lagstiftaren emellertid inte får föreskriva mindre stränga villkor i nationell rätt för när fristen ska börja löpa än som föreskrivs i direktivet måste detta i synnerhet gälla för nationella domstolar.
- 17 Frågorna 2 c och d: Dessa frågor motsvarar frågorna 2 d och e i begäran om förhandsavgörande i mål C-38/21.
- 18 Frågorna 3 a–f (förverkande) och 4 a–f (missbruk av en rättighet): Den hänskjutande domstolens överväganden motsvarar övervägandena beträffande frågorna 3 a–f och 4 a–f i begäran om förhandsavgörande i målen C-38/21 och C-47/21. I detta avseende hänvisas till punkterna 18–39 i sammanfattningen av begäran om förhandsavgörande i mål C-38/21.
- 19 Den enda skillnaden i nämnda fall är att frågorna 3 c och d respektive 4 c och d avser huruvida de villkor eller hinder som det talas om i dessa frågor även gäller i samband med avtal som redan har hävts. Denna aspekt rör således särskilt fall 4, där lånet redan har återbetalats. Den hänskjutande domstolen anser att konsumenten, på grund av den otillräckliga informationen om ångerrätt, inte kunnat utöva sin ångerrätt vare sig under avtalets löptid eller därefter, varför det inte finns någon anledning att anta att konsumenten förlorat sin ångerrätt när avtalet hävdes eller att utövandet av ångerrätten utgör rättsmissbruk.
- 20 I Bundesgerichtshofs praxis anges i ett sådant fall förverkande eller missbruk av en rättighet. Eftersom den hänskjutande domstolen emellertid vill få klarhet i huruvida detta är förenligt med unionsrätten hänskjuts de frågor som hänför sig till detta till EU-domstolen.
- 21 Frågorna 5 a och 5 b: Övervägandena i detta avseende motsvarar övervägandena beträffande fråga 5 i begäran om förhandsavgörande i mål C-47/21 (se punkterna 34–41 i sammanfattningen av denna begäran om förhandsavgörande).

- 22 Beträffande de fyra angivna fallen påpekar den hänskjutande domstolen att frågorna 5 a och b bara har betydelse för utgången i målet när det gäller fallen 1, 2 och 3. Om klagandena enligt nationell rätt var skyldiga att först prestera enligt 358 § stycke 4 första meningen BGB och 357 § stycke 4 första meningen BGB när det gäller återlämnande av bilen, och en talan om återbetalning av beloppen, utan att först ha utfört en prestation, därför bara skulle vara välgrundad för det fall att fordringsägaren i fråga gjort sig skyldig till dröjsmål med mottagandet, skulle talan avvisas som för närvarande ogrundad i dessa förfaranden, eftersom klagandena i dessa fall varken lämnat ut sin bil till respektive motpart eller bevisat att de avsänt bilen till respektive motpart. De har inte heller gjort gällande att motparten gjort sig skyldig till dröjsmål med mottagandet.
- 23 I fall 4 däremot ska skyldigheten enligt 348 § BGB, att återlämna föremålet, uppfyllas i utbyte mot bankens prestation. I detta fall är det således enligt nationell rätt möjligt att väcka talan enligt 273 § stycke 1 BGB och 274 § stycke 1 BGB utan att göra gällande att motparten har gjort sig skyldig till dröjsmål med mottagandet.
- 24 Fråga 6: Övervägandena i detta avseende motsvarar övervägandena beträffande motsvarande fråga i begäran om förhandsavgörande i målen C-336/20 (fråga 4) och C-47/21 (fråga 6). I detta avseende hänvisas till punkterna 30–33 i sammanfattningen av begäran om förhandsavgörande i mål C-336/20.